

УДК 021: 004]:027(477.74)
DOI: 10.31866/2616-7654.14.2024.318331

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНИХ СЕРВІСІВ ОДЕЩИНИ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Володимир Міронов,
аспірант,
Київський національний університет
культури і мистецтв
(Київ, Україна)
e-mail: vovamironov91@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2155-9386*

Для цитування:

Міронов, В. (2024). Цифровізація бібліотечних сервісів Одещини: досвід та перспективи. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 14, 118-129. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.14.2024.318331>

Мета статті – виявити науково обґрунтовані підходи до ефективного впровадження цифрових технологій у бібліотечні сервіси України, зокрема Одеської області, визначити основні виклики, з якими стикаються бібліотеки в умовах цифровізації.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі застосовувалися наукові методи аналізу, синтезу і порівняння, що дало змогу всебічно оцінити стан цифровізації бібліотечних сервісів Одещини, визначити основні проблеми впровадження та окреслити перспективи розвитку цифрових технологій у бібліотечній галузі регіону. Метод узагальнення використовувався для систематизації основних підходів і моделей цифровізації бібліотечних сервісів, що дозволило розробити рекомендації для подальшого розвитку цифрових послуг у бібліотеках Одещини.

Наукова новизна полягає у визначенні основних викликів та перспектив розвитку цифрових бібліотечних сервісів в Одеській області, зокрема у розробці рекомендацій для оптимізації роботи бібліотек у цифровому середовищі, що сприятиме підвищенню доступності та ефективності бібліотечних послуг для віддалених користувачів.

Основні висновки. У контексті дослідження особливостей цифровізації бібліотечних послуг Одещини розглянуто специфічні риси бібліотечної мережі регіону, визначено її основу (Одеська національна наукова бібліотека) та проаналізовано основні напрями цифрової трансформації. Встановлено, що на сучасному етапі Одеська національна наукова бібліотека активно впроваджує і розвиває віртуальні сервіси, спрямовані на оперативне та якісне задоволення інформаційних і культурних потреб користувачів за допомогою цифрових технологій. Окреслено основні напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності бібліотек Одещини. Бібліотеки стали центрами цифрової освіти, пропонуючи безкоштовні онлайн-курси та індивідуальні консультації з бібліотекарями. Отже, цифрова трансформація, незважаючи на появу нових завдань і викликів, відкриває нові можливості для посилення ролі та значення бібліотек у житті окремих людей і суспільства загалом.

Ключові слова: бібліотека; публічна бібліотека; бібліотечні сервіси; інформаційно-комунікаційні технології; цифровізація; цифрова грамотність; електронні послуги; виклики цифрової трансформації; інновації в бібліотеках.

ВСТУП

Сучасна бібліотека є не лише установою, яка збирає друковані та рукописні матеріали, належно їх зберігає і забезпечує зручний доступ. Сьогодні це технологічно розвинена структура, де користувачі можуть із користю проводити свій вільний час. Активне впровадження цифрових технологій та різних програмних рішень охопило всі сфери життя людини, включаючи бібліотеки. Нові технологічні рішення дозволяють книгозбірням оптимізувати робочі процеси, розширити спектр послуг та зробити їх більш доступними для всіх категорій користувачів. Цифровізація бібліотечних послуг є невід'ємною складовою сучасного культурного простору України, що зумовлює важливість дослідження її впливу на бібліотечну діяльність у цілому.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ

На сьогодні увага науковців та фахівців бібліотечної сфери зосереджена на дослідженні теоретичних і прикладних аспектів створення, використання та організації доступу до електронних інформаційних ресурсів наукової бібліотеки у вебсередовищі, а також на питаннях оптимізації бібліотечної діяльності в умовах цифровізації. Це цілком виправдано, оскільки цифровізація всіх сфер суспільного життя є важливим чинником сучасного прогресу.

Зокрема, актуальні питання української бібліотечної галузі, необхідність інтеграції бібліотек у процеси цифровізації суспільства були розглянуті в роботі О. Онищенко (2020). О. Івашкевич (2021) присвятила свою дослідницьку працю визначенню ролі цифрової трансформації для бібліотек у довгостроковій перспективі. Зі свого боку, Г. Колоскова та А. Михайлова (2024) проаналізували основні аспекти цифрових комунікацій сучасної бібліотеки та визначили їхню роль у взаємодії з користувачами та іншими структурами.

Глобальна цифровізація не лише підвищила якість суспільного життя, але і створила низку нових викликів. У сучасній інформаційній реальності виникає потреба у розв'язанні цих проблем шляхом впровадження певних принципів, зокрема підвищення продуктивності праці в інформаційній сфері та ефективнішого використання інформаційних ресурсів. Наприклад, С. Горова (Horova, 2020) відзначила, що бібліотечні установи, опираючись на набутий досвід, здатні адаптуватися до цих змін, розширюючи свої функції завдяки електронним інформаційним технологіям і сприяючи нейтралізації загроз національному інформаційному простору.

На думку Л. Пугач (2022), лише ті бібліотеки, які обирають інноваційний шлях та прагнуть до змін, зможуть успішно розвиватися і бути затребуваними сучасними користувачами. Організаційно-технічні рішення, що передбачають модернізацію бібліотечних механізмів і впровадження нових дистанційних послуг, стають важливим стимулом для оновлення процесів життєдіяльності бібліотеки, що максимально наблизить її до якісного та своєчасного обслуговування віддалених користувачів.

Г. Салата (2022) розглянула у своїй праці важливі проблеми бібліотечної сфери України та виявила основні чинники, які вплинули на її трансформаційні процеси. На думку авторки, бібліотечна сфера України потребує комплексної модернізації, що охоплює як наукові дослідження і практичні аспекти бібліотечної діяльності, так і розвиток кадрових ресурсів та вдосконалення бібліотечної освіти. І. Бірюкова (2020) висвітлила особливості культурно-просвітницької діяльності

Одеської національної наукової бібліотеки в умовах цифровізації інформаційно-бібліотечних ресурсів та сервісів. І. Бурміс (2022b) виявила особливості діяльності публічних бібліотек Одещини в умовах воєнного стану з акцентуванням уваги на основних напрямках їх роботи в контексті цифровізації.

Численні можливості для інноваційного розвитку, покращення досвіду користувачів і розширення охоплення бібліотечних послуг відкриває впровадження технологій віртуальної реальності в сучасне бібліотечне середовище (Каракоз, 2023, с. 122).

Мега статті – виявити науково обґрунтовані підходи до ефективного впровадження цифрових технологій у бібліотечні сервіси України, зокрема Одеської області, та визначення основних викликів, з якими стикаються бібліотеки в умовах цифровізації.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети у роботі використовувалися наукові методи аналізу, синтезу та порівняння, що дало змогу комплексно оцінити стан цифровізації бібліотечних сервісів Одещини, виявити ключові проблеми в їх впровадженні та визначити перспективи розвитку цифрових технологій у бібліотечній галузі регіону. За допомогою методу узагальнення було систематизовано основні підходи та моделі цифровізації бібліотечних сервісів, що дало можливість виділити рекомендації для подальшого розвитку цифрових послуг у бібліотеках Одещини. Для проведення дослідження було використано наукові розвідки вітчизняних фахівців у галузі інформаційних технологій та бібліотекознавства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі цифровізації бібліотек особливо важливе значення мають технології глобальної мережі інтернет. Сьогодні вони є одним із основних інструментів створення єдиного, вільного та загальнодоступного інформаційного простору, який відповідає конституційним засадам і загальній програмі інформатизації, надаючи кожній людині доступ до інформації. Сьогодні активно триває процес оцифрування документів і впровадження автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем, що сприяє оптимізації та прискоренню бібліотечного обслуговування (Онищенко, 2021). Віддалене обслуговування читачів досягає нового рівня завдяки використанню інтернет-технологій, які втілюють концепцію Бібліотеки 4.0.

У контексті дослідження особливостей цифровізації бібліотечних послуг Одещини варто зазначити, що основу бібліотечної мережі регіону становить Одеська національна наукова бібліотека (ОННБ), яка є центром інтеграції інформаційних ресурсів у традиційному та цифровому просторах Одеської області. Головним ресурсом, що розкриває потенціал бібліотеки, є сайт ОННБ – сучасний інформаційно-комунікаційний канал, який пов'язує її із віддаленою аудиторією користувачів та відіграє ключову роль у створенні єдиного інформаційного простору регіону. Сайт ОННБ містить найбільш повний перелік електронних (цифрових) ресурсів і послуг, пропонуючи інтерактивні інструменти для взаємодії з користувачами (Одеська національна наукова бібліотека, б.д.-б). Завдяки перевагам сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій працівники Одеської національної наукової бібліотеки змогли створити й опублікувати в інтернеті унікальний вебсайт віртуального музею історії книгозбірні. Це дозволяє представити цінні докумен-

тальні матеріали про найстарішу публічну бібліотеку України, одночасно забезпечуючи високий рівень збереження та безпеки експонатів.

На сучасному етапі в контексті цифровізації ОННБ активно впроваджує і розвиває віртуальні сервіси, спрямовані на оперативне та якісне задоволення інформаційних, науково-дослідних, освітніх і культурних потреб користувачів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Основні напрями використання ІКТ у діяльності Одеської національної наукової бібліотеки представлені на рисунку 1, який запропонувала директорка бібліотеки І. Бірюкова. Цифрова епоха приносить із собою нові завдання, виклики і складнощі, водночас відкриваючи нові можливості для посилення ролі та значення бібліотек у житті окремих людей і суспільства загалом. Об'єктивно зростає суспільний статус бібліотекаря, який відповідає вимогам цифровізації життя. Однією з недооцінених можливостей є розширення участі бібліотек у формуванні масової інформаційної грамотності, а також оновлення і збагачення їх освітньої функції на цифрових засадах (Онищенко, 2020).

Рис. 1. Основні напрями використання ІКТ у діяльності Одеської національної наукової бібліотеки
Джерело: (Бірюкова, 2020)

Швидкий розвиток електронних технологій у бібліотечній справі, зокрема створення та впорядкування цифрових колекцій, відкриває нові горизонти для бібліотек. Зростаючий інтерес до електронних послуг та цифрових копій документів спонукав Одеську національну наукову бібліотеку створити спеціальний відділ електронних ресурсів. Його головна мета – розробляти і надавати користувачам різноманітні електронні інформаційні ресурси, які задовольняють їхні потреби у сферах культури, освіти, науки та методики. Бібліотека також бере активну участь

у формуванні електронних баз знань та забезпеченні доступу до них. Серед значущих ресурсів – електронна бібліотека «Культура України», яка регулярно поповнюється цифровими копіями старовинних видань, збережених у фонді бібліотеки.

Ключову роль в інформаційному обслуговуванні посідає повнотекстова краєзнавча база даних, що охоплює публікації з одеських та українських ЗМІ. За допомогою інформаційно-пошукової системи «Артефакт» ці публікації об'єднані у тематичні колекції, що полегшує швидкий пошук серед більш ніж 843,904 записів (станом на 01.01.2024) (Одеська національна наукова бібліотека, б.д.-а).

Глобалізація інформаційних процесів сприяла появі нових інтернет-проектів у бібліотечній сфері. Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Грушевського, реалізуючи свій потенціал у напрямку краєзнавства, започаткувала амбітний проєкт «Цифрові бібліотеки». Цей проєкт, що розпочався у 2016 році, має на меті оцифрування та відкритий доступ до історико-культурних документів із фондів бібліотеки, зокрема тих, що стосуються її історії та історії Одещини (Забіянов, 2020).

Для збагачення краєзнавчого контенту про Одещину необхідно також залучити Наукову бібліотеку Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського, яка вже розпочала працювати над цифровізацією свого фонду рідкісних книг. Спільна робота дозволить створити унікальний електронний ресурс, який стане невичерпним джерелом інформації для наукових досліджень у різних галузях знань.

Розвиток цифрових технологій спричиняє виникнення нових функціональних напрямів у діяльності бібліотек України, зокрема Одеської області. Ізмаїльська міська централізована бібліотечна система для дорослих, що включає центральну бібліотеку ім. І. П. Котляревського та чотири філії, сьогодні пропонує ряд важливих цифрових послуг. Серед них безкоштовний доступ до інтернету, ксерокопіювання, сканування, друк електронних матеріалів та інші. Бібліотекарі активно впроваджують інноваційні форми роботи під час проведення заходів, зокрема організують відеопокази, підготовку добірок цікавих ресурсів через інтернет, відео- та аудіопрезентації, віртуальні екскурсії та багато іншого. Відділ обробки і комплектування літератури працює над наповненням фондів бібліотеки, складанням каталогів та картотек для забезпечення оперативного доступу читачів до інформаційних ресурсів, а також створює електронну базу даних нових надходжень. У контексті сучасних тенденцій розвитку гуманітарного знання зростає значення комунікативної функції бібліотек, а також розробляються стратегії, що спрямовані на сприйняття бібліотек як соціальних інституцій нового типу. Сучасні бібліотеки Одещини не лише накопичують, зберігають та забезпечують доступ до своїх фондів, але й створюють нові форми взаємодії між бібліотекарем і користувачем. Інформаційні технології, що перебувають у центрі уваги бібліотек Одещини, значно впливають на їхній розвиток, змушуючи переглядати традиційний набір послуг та переосмислювати функції бібліотек. Це зумовлює потребу в модернізації принципів їх роботи, а також у засвоєнні нових знань, умінь і навичок.

Для цього відповідними закладами освіти із 2021 року проводяться різноманітні семінари для забезпечення науково-теоретичної та організаційно-методичної підтримки інноваційної діяльності бібліотек. Учасники семінару для бібліотекарів закладів освіти Одеської області, організованого на базі Одеської академії неперервної освіти, мали змогу обмінятися досвідом та поглибити свої знання щодо

застосування комп'ютерних технологій у бібліотечній роботі. Зокрема, обговорювалися питання доступу до електронних ресурсів та використання сучасного програмного забезпечення, що дозволяє розширити можливості традиційних бібліотечних послуг (Саф'янівська сільська рада Ізмаїльського району Одеської області, 2021). Також приділялася увага підвищенню професійних компетенцій з урахуванням основних напрямів державної та регіональної освітньої політики.

Для підвищення цифрової грамотності населення бібліотеки запровадили безкоштовні онлайн-курси. У співпраці з бібліотекарями користувачі можуть опанувати різноманітні цифрові компетенції, такі як робота з комп'ютером, пошук інформації та безпека в інтернеті. Так, із 10 березня 2020 року Одеська національна наукова бібліотека запустила безкоштовні курси на основі національної онлайн-платформи цифрової грамотності. У бібліотеці можна пройти онлайн-курс із базових цифрових навичок, скласти тест та отримати електронний сертифікат. Одеська обласна універсальна наукова бібліотека імені М. С. Грушевського із 2019 року активно сприяє розвитку цифрової грамотності в регіоні. Будучи частиною мережі хабів цифрової освіти, бібліотека надає безкоштовний доступ до онлайн-платформи «Дія. Освіта», проводить навчальні заходи та заохочує відвідувачів пройти національний тест із цифрової грамотності «Цифрограм», щоб допомогти їм визначити свої сильні сторони та напрямки для подальшого розвитку цифрових навичок. Паралельно бібліотеки Одещини продовжують традиційне навчання користувачів пошуку інформації за допомогою каталогів та інших бібліографічних інструментів, активно інтегруючи електронні ресурси. У контексті інформаційної війни в Україні бібліотеки відіграють ключову роль у формуванні медіаграмотності населення, проводячи відповідні уроки, доступні для широкої аудиторії завдяки телевізійним трансляціям (Маранчак, 2024). Місцями, де кожен має можливість опанувати навички цифрової грамотності та отримати доступ до платформи «Дія. Освіта», є хаби цифрової освіти. Система «Дія. Освіта» включає понад 6000 хабів, до яких належать бібліотеки, школи, університети, компанії, приватний сектор, IT-організації, центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи) та громадські організації. 96 бібліотек Одеської області стали частиною мережі хабів цифрової освіти, серед яких Арцизька міська публічна бібліотека, Білгород-Дністровська міська бібліотека-філія ім. Лесі Українки, Болградська районна бібліотека для дітей, Ізмаїльська районна дитяча бібліотека та інші.

Цифрова трансформація має особливе значення для розвитку публічних бібліотек Одещини, які посідають важливе місце в бібліотечній системі України. Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (Верховна Рада України, 1995) визначає публічні (загальнодоступні) бібліотеки, включаючи спеціалізовані для дітей, молоді та осіб із фізичними вадами, як ключовий елемент бібліотечної системи України.

Генеральний директор Одеської національної наукової бібліотеки Ірина Бірюкова вважає, що бібліотеки Одеської області мають велику перевагу, оскільки, наприклад, на базі бібліотеки імені Грушевського функціонує тренінговий центр, де проходять навчання сотні бібліотекарів. Нині сільські бібліотеки Одещини також отримали значну технічну підтримку у вигляді 300 одиниць комп'ютерної техніки в межах проекту Міністерства цифрової трансформації «Дія. Цифрова освіта» (*Цифровізація сільських бібліотек*, 2021). Це підкреслює важливість навчання, адаптації та технічної підтримки бібліотек України в умовах цифровізації.

Трансформація бібліотек спричинила зміни в їхньому просторовому, структурному та інтер'єрному оформленні. Сучасні бібліотеки все частіше впроваджують концепцію організації простору, що передбачає чотири функціональні зони: навчання, натхнення, зустрічі та проведення заходів. Зокрема, бібліотеки Ренійської громади як осередки патріотизму в умовах воєнного стану в Україні впроваджують нові формати патріотичних заходів, у т. ч. тематичні виставки та онлайн-активності, що підкреслює перехід бібліотек від традиційного центру знань до активного культурного і соціального простору (Бурміс, 2022b). Такий підхід сприяє підвищенню ефективності виконання як традиційних, так і нових функцій бібліотеки, відповідаючи сучасним запитам користувачів. Вказана модель успішно впроваджується у практику бібліотечних установ України, зокрема в Одеській області (Кузьменко & Загуменна, 2021).

Завдяки VR-технологіям бібліотеки можуть подолати географічні обмеження та організувати віртуальні зустрічі для своїх користувачів. Це сприяє активній співпраці, обміну знаннями та спільним проектам. Окрім того, VR відкриває нові горизонти для дослідження культурної спадщини, дозволяючи користувачам віртуально взаємодіяти з унікальними експонатами, які недоступні для широкого загалу у фізичному форматі. Значну популярність серед видавців художніх книг і навчальних підручників здобула технологія доповненої реальності (AR). Вона ґрунтується на використанні спеціальних програмних застосунків, які можуть додати віртуальні елементи до реального фізичного світу, створених за допомогою комп'ютерної графіки. Таким чином, віртуальний світ ніби накладається на реальність, створюючи нову, розширену дійсність. Це відкриває нові можливості для дослідження, де цифрова інформація стає невід'ємною частиною сприйняття світу людиною (Хрущ, 2021, с. 189). Технології, як AR, можуть значно підвищити рівень залученості користувачів, надаючи їм нові способи доступу до інформації. Це може бути одним із напрямків, який допоможе бібліотекам Одеської області стати більш привабливими для громади.

Цифровізація суттєво змінила способи створення, накопичення, обробки, зберігання та введення інформації в суспільний обіг, що призвело до дисбалансу між увагою до рукописно-друкованих та електронних фондів. У сучасному суспільстві домінує цифрова інформація, але бібліотеки через економічні, технічні та кадрові обмеження не можуть повною мірою забезпечити збір електронних документів, попит на які зростає. Водночас вони змушені витратити значні ресурси на збереження рукописно-друкованих фондів, попит на які знижується, хоча їхня цінність із часом збільшується. Це не криза, а нове явище, яке необхідно швидко освоїти. У зв'язку з воєнним станом заходи із просування книг та читання в Україні набули особливої актуальності. Так, цього року в межах щорічного конкурсу читачьких відгуків «Книголюб», ініційованого Одеською національною науковою бібліотекою разом із ГО «Ротарі клуб "Одеса-Рішельє"», Одеською обласною бібліотекою для юнацтва та молоді і Одеською обласною організацією Національної спілки письменників України, були залучені читачі, незалежно від їхнього місця проживання.

На покращення роботи бібліотек Одещини у контексті цифровізації та розвитку інформаційних послуг можуть бути спрямовані наступні кроки:

- створення системи онлайн-освіти, яка дозволяє користувачам отримувати знання про інформаційні технології, навички роботи із цифровими ресурсами та підвищувати свою інформаційну грамотність;

- удосконалення каталогізації, систематизації, пошукового апарату, структури фондів, сайтів і порталів;
- перетворення бібліотек на центри інформаційної експертизи та ведення послуг, що допомагають користувачам орієнтуватися у великій кількості інформації, доступній у цифровому форматі;
- впровадження персоналізованих сервісів для користувачів, які відповідають їхнім інтересам і потребам, таких як рекомендації книг або спеціалізовані інформаційні запити.

Нині активно обговорюється необхідність розвитку електронного видавництва серед видавців та важливість створення бізнес-моделі їхньої співпраці з бібліотеками. Книгозбірні повинні готуватися до цього, освоюючи процеси формування електронних фондів і навчаючись працювати з електронними виданнями в обслуговуванні користувачів (Сокур, 2022). Це викликає потребу в підготовці та перепідготовці бібліотечних працівників, а також у врегулюванні нормативних документів, таких як облік електронних видань у бібліотечних фондах, обслуговування користувачів, впровадження технологічного забезпечення тощо.

Необхідною є активізація роботи публічних бібліотек Одещини у віртуальному просторі у напрямку поглиблення реалізації корпоративних проєктів. Наприклад, це може бути вирішення проблеми відображення фондів бібліотек Одеської області шляхом впровадження регіонального проєкту «Єдиний каталог бібліотек Одеської області» (Бурміс, 2022а). За допомогою такого каталогу будь-який користувач матиме можливість отримати певний документ чи інформацію з будь-якої бібліотеки регіону.

ВИСНОВКИ

Загалом, щоб ефективно функціонувати, бібліотеки повинні повною мірою задовольняти інформаційні потреби користувачів ХХІ століття, адаптуючись до нових викликів суспільства. Бібліотеки м. Одеси виконують важливу роль у розвитку як традиційного, так і цифрового інформаційного простору міста та регіону, посідаючи провідне місце в системі соціальних комунікацій. Основний напрям діяльності бібліотечних закладів полягає у створенні власних та спільних інформаційних ресурсів, продуктів і послуг у співпраці з іншими документно-інформаційними структурами. Окремим напрямком діяльності бібліотек Одеської області в умовах цифровізації є підвищення цифрової грамотності населення. Було з'ясовано, що 96 бібліотек Одеської області стали частиною мережі хабів цифрової освіти, серед яких Арцизька міська публічна бібліотека, Білгород-Дністровська міська бібліотека-філія ім. Лесі Українки, Болградська районна бібліотека для дітей, Ізмаїльська районна дитяча бібліотека та інші. Відділи бібліотек активно працюють над створенням електронних баз даних і забезпеченням оперативного доступу до інформаційних ресурсів. Загалом, впровадження цифрових технологій дозволяє бібліотекам Одещини значно розширити доступ до ресурсів, сприяє оперативності та якості обслуговування, зокрема для віддалених користувачів. Однак для ефектної реалізації цих змін необхідні інвестиції в технічне забезпечення, навчання персоналу та адаптація нормативної бази. Основні напрямки, які бібліотеки повинні розвивати для ефективного впровадження цифрових технологій, включають вивчення і впровадження успішних практик роботи із цифровими ресурсами та віртуальними сервісами, інтеграцію у світовий інформаційний простір для доступу

до міжнародних ресурсів та обміну культурно-освітніми надбаннями, проведення культурно-просвітницьких заходів із застосуванням ІКТ. Завдяки таким заходам бібліотеки можуть популяризувати культуру, науку, освіту та підтримувати зв'язок з аудиторією, надаючи їй доступ до цінних цифрових ресурсів.

Перспективним напрямком подальших досліджень може бути вивчення впливу цифрових змін на комунікативні функції бібліотек, можливості розвитку нових інтерактивних послуг для віддалених користувачів, а також удосконалення стратегій підготовки бібліотекарів до роботи з електронними ресурсами та новітніми технологіями.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Бірюкова, І. (2020). Цифрові проекти як складова культурно-просвітницької діяльності Одеської національної наукової бібліотеки. *Записки історичного факультету*, 31, 72–85. <https://doi.org/10.18524/2312-6825.2020.31.220037>
- Бурміс, І. (2022а, 23–24 червня). Віртуальний простір публічних бібліотек Одещини як один з факторів успішного функціонування сучасної бібліотеки. В З. М. Свєрдлик & М. М. Цілина (Упоряд.), *Інформація, комунікація та управління знанням в глобалізованому світі* [Матеріали конференції] (с. 91–93). Видавничий центр КНУКіМ. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052368.pdf#page=91>
- Бурміс, І. (2022b). Публічні бібліотеки об'єднаних територіальних громад Одещини в умовах воєнного стану: особливості діяльності. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 10, 70–78. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.10.2022.269464>
- Верховна Рада України. (1995, 27 січня). *Про бібліотеки і бібліотечну справу* (Закон № 32/95-ВР). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр#Text>
- Забіянов, Є. В. (2020). Красзнавчий контент як популяризатор наукових бібліотек Одещини у віртуальному просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 3, 58–64.
- Івашкевич, О. В. (2021). Цифрова трансформація бібліотек України: сьогодення та перспективи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2, 50–56. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2021.238782>
- Каракоз, О. (2023). Технології віртуальної реальності у сучасному бібліотечному середовищі: використання в умовах медіатизації суспільства. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, 6(1), 121–129. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283974>
- Колоскова, Г., & Михайлова, А. (2024). Цифрові комунікації сучасної бібліотеки: ключові аспекти. *Вісник Книжкової палати*, 2, 15–24. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.2\(331\).15-24](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.2(331).15-24)
- Кузьменко, О. І., & Загуменна, В. В. (2021). Трансформація та розширення функцій бібліотек у сучасному цифровому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 3, 38–44. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244715>
- Маранчак, М. М. (2024). Цифрові технології як засіб підвищення інформаційної грамотності користувачів бібліотек. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*, 4(32), 1040–1051. <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/10535/10591>
- Одеська національна наукова бібліотека. (б.д.-а). *Бази даних власної генерації*. Взято 14 вересня 2024 з https://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=91
- Одеська національна наукова бібліотека. (б.д.-б). *Головна*. Взято 14 вересня 2024 з <https://odnb.odessa.ua/>

- Онищенко, О. (2020). Піднесення рівня інформаційної грамотності – пріоритетне завдання сучасних бібліотек. *Бібліотечний вісник*, 6, 3–6.
- Онищенко, О. (2021). Цифровізація – стратегічний шлях розвитку бібліотечної сфери. *Бібліотечний вісник*, 4, 3–9.
- Пугач, Л. Ю. (2022). Перспективи інноваційних змін у бібліотечній діяльності: погляди вітчизняних вчених. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2, 14–20. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2022.263800>
- Салата, Г. В. (2022). Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 1, 7–13. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2022.257253>
- Саф'янівська сільська рада Ізмаїльського району Одеської області. (2021, 11 червня). *Бібліотека в епоху цифрових технологій*. <https://safiany-otg.od.ua/biblioteka-v-epohu-cyfrovyh-tehnologij/>
- Сокур, О. (2022). Дистанційні бібліотечні послуги в умовах воєнного стану – важливий складник сучасного бібліотечно-інформаційного обслуговування. *Бібліотечний вісник*, 3, 92–96.
- Хрущ, С. (2021). Інноваційний медіапростір сучасної бібліотеки. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, 4(2), 187–194. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.4.2.2021.247478>
- Цифровізація сільських бібліотек: на Одещині передають 300 комп'ютерів бібліотекам*. (2021, 26 квітня). Децентралізація. <https://decentralization.ua/news/13492>
- Horova, S. (2020). Library facilities and modern information society needs. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*, 57, 20–35. <https://doi.org/10.15407/np.57.020>

REFERENCES

- Biriukova, I. (2020). Tsyfrovі proyektuy yak skladova kulturno-prosvitnytskoi diialnosti Odeskoi natsionalnoi naukovoі biblioteky [Digital projects as a component of cultural and educational activity of Odesa National Scientific Library]. *Paper of Faculty of History*, 31, 72–85. <https://doi.org/10.18524/2312-6825.2020.31.220037> [in Ukrainian].
- Burmis, I. (2022a, June 23–24). Virtualnyi prostir publichnykh bibliotek Odeshchyny yak odyn z faktoriv uspishnoho funktsionuvannya suchasnoi biblioteky [Virtual space of public libraries of Odessa region as one of the factors of successful functioning of a modern library]. In Z. M. Sverdlyk & M. M. Tsilyna (Comps.), *Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniam v hlobalizovanomu sviti* [Information, communication and knowledge management in the globalized world] [Conference proceedings] (pp. 91–93). KNUCA Publishing Centre. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052368.pdf#page=91> [in Ukrainian].
- Burmis, I. (2022b). Publichni biblioteky obiednanykh terytorialnykh hromad Odeshchyny v umovakh voiennoho stanu: osoblyvosti diialnosti [Public libraries of the united territorial communities of Odessa region in conditions of martial state: activity peculiarities]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 10, 70–78. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.10.2022.269464> [in Ukrainian].
- Horova, S. (2020). Library facilities and modern information society needs. *Academic Papers of Vernadskyi National Library of Ukraine*, 57, 20–35. <https://doi.org/10.15407/np.57.020> [in English].
- Ivashkevych, O. V. (2021). Tsyfrova transformatsiia bibliotek Ukrainy: sohodennia ta perspektyvy [Digital transformation (digitalization) of libraries in Ukraine: current state and perspectives]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 50–56. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2021.238782> [in Ukrainian].
- Karakoz, O. (2023). Tekhnolohii virtualnoi realnosti u suchasnomu bibliotechnomu seredovyschi: vykorystannia v umovakh mediatyzatsii suspilstva [Virtual reality technologies in the

- modern library environment: use in the conditions of society's mediatization]. *Digital Platform: Information Technologies in Sociocultural Sphere*, 6(1), 121–129. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283974> [in Ukrainian].
- Khrushch, S. (2021). Innovatsiyni mediaprostir suchasnoi biblioteki [Innovative media space of the modern library]. *Digital Platform: Information Technologies in Sociocultural Sphere*, 4(2), 187–194. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.4.2.2021.247478> [in Ukrainian].
- Koloskova, H., & Mykhailova, A. (2024). Tsyfrovii komunikatsii suchasnoi biblioteki: kliuchovi aspekty [Digital communications of a modern library: key aspects]. *Bulletin of the Book Chamber*, 2, 15–24. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.2\(331\).15-24](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.2(331).15-24) [in Ukrainian].
- Kuzmenko, O. I., & Zahumenna, V. V. (2021). Transformatsiia ta rozshyrennia funktsii bibliotek u suchasnomu tsyfrovomu prostori [Transformation and expansion of library functions in the modern digital space]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 38–44. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244715> [in Ukrainian].
- Maranchak, M. M. (2024). Tsyfrovii tekhnologii yak zasib pidvyshchennia informatsiinoi hramotnosti korystuvachiv bibliotek [Digital technologies as means of improving information literacy of library users]. *Scientific Innovations and Advanced Technologies (Series "Management and Administration", Series "Law", Series "Economics", Series "Psychology", Series "Pedagogy")*, 4(32), 1040–1051. <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/10535/10591> [in Ukrainian].
- Odesa National Scientific Library. (n.d.-a). *Bazy danykh vlasnoi heneratsii* [Databases of own generation]. Retrieved September 14, 2024, from https://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=91 [in Ukrainian].
- Odesa National Scientific Library. (n.d.-b). *Holovna* [Home]. Retrieved September 14, 2024, from <https://odnb.odessa.ua/> [in Ukrainian].
- Onyshchenko, O. (2020). Pidnesennia rivnia informatsiinoi hramotnosti – priorytetne zavdannia suchasnykh bibliotek [The advance of information literacy – foreground task of contemporary libraries]. *Bibliotechnyi visnyk*, 6, 3–6 [in Ukrainian].
- Onyshchenko, O. (2021). Tsyfrovizatsiia – stratehichniy shliakh rozvytku bibliotechnoi sfery [Digitalization is a strategic way of a library sphere development]. *Bibliotechnyi visnyk*, 4, 3–9 [in Ukrainian].
- Puhach, L. Yu. (2022). Perspektyvy innovatsiinykh zmin u bibliotechnii diialnosti: pohliady vitchyznianskykh vchenykh [Prospects of innovative changes in library activity: views of domestic scientists]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 14–20. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2022.263800> [in Ukrainian].
- Safianivska silska rada Izmail'skoho raionu Odeskoi oblasti. (2021, June 11). *Biblioteka v epokhu tsyfrovyykh tekhnologii* [Library in the age of digital technologies]. <https://safiany-otg.od.ua/biblioteka-v-epokhu-cyfrovyyh-tehnologii/> [in Ukrainian].
- Salata, H. V. (2022). Stratehii rozvytku bibliotechnoi spravy v Ukraini [Library development strategies in Ukraine]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 1, 7–13. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2022.257253> [in Ukrainian].
- Sokur, O. (2022). Dystantsiini bibliotechni posluhy v umovakh voiennoho stanu – vazhlyvyi skladnyk suchasnoho bibliotechno-informatsiinoho obsluhovuvannia [Remote library services under martial law are an important component of modern library and information services]. *Bibliotechnyi visnyk*, 3, 92–96 [in Ukrainian].
- Tsyfrovizatsiia sil'skykh bibliotek: na Odeschyni peredaiut 300 kompiuteriv bibliotekam* [Rural libraries digitalisation: 300 computers are provided to Odesa oblast libraries]. (2021, April 26). Decentralization. <https://decentralization.ua/news/13492> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1995, January 27). *Pro biblioteki i bibliotechnu spravu* [On libraries and librarianship] (Law No. 32/95-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-vp#Text> [in Ukrainian].

Zabiianov, Ye. V. (2020). Kraieznavchyi kontent yak populiaryzator naukovykh bibliotek Odeshchyny u virtualnomu prostori [Local history content as a popularizer of scientific libraries of Odesa in virtual space]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 58–64 [in Ukrainian].

UDC 021: 004]:027(477.74)

Volodymyr Mironov,
PhD Student,
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: vovamironov91@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2155-9386

DIGITISATION OF LIBRARY SERVICES IN ODESA REGION: EXPERIENCE AND PROSPECTS

The aim of the article is to identify scientifically grounded approaches to effective implementing of digital technologies in library services of Ukraine, particularly, of Odesa region, as well as to determine main challenges faced by libraries in the context of digitisation.

Research methods. To achieve the set goal, scientific methods of analysis, synthesis and comparison are applied in this article. This makes it possible to comprehensively assess the state of digitisation of library services in Odesa region, and to identify main problems of implementation and outline prospects for the development of digital technologies in the library sector of the region. A generalisation method is used to systematise main approaches and models of library service digitisation, which allows to develop recommendations for the further development of digital services in Odesa region libraries.

The scientific novelty consists in identifying main challenges and prospects for the development of digital library services in Odesa region, particularly, in elaborating recommendations for optimising the work of libraries in the digital environment, which will contribute to increasing of accessibility and efficiency of library services for remote users.

Main conclusions. In the context of studying the features of digitisation of library services in Odesa region, the specific features of the library network of this area are researched, its basis is determined (Odesa National Scientific Library), and the main directions of digital transformation are analysed. It is established that at the current stage, Odesa National Scientific Library is actively implementing and developing virtual services aimed at prompt and high-quality satisfaction of users' information and cultural needs with the help of digital technologies. The main directions of using information and communication technologies in the activity of Odesa region libraries are outlined. Libraries have become centres of digital education, offering free online courses and individual consultations with librarians. Therefore, digital transformation, in spite of the emergence of new tasks and challenges, opens new opportunities for strengthening the role and significance of libraries in the life of certain people and society in general.

Keywords: library; public library; library services; information and communication technologies; digitisation; digital literacy; electronic services; challenges of digital transformation; innovations in libraries.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2024 р.